

TÜRK TARİH KURUMU'NUN 1937'DEN 1943'E KADAR ARKEOLOJİK ÇALIŞMALARI HAKKINDA

ASBAŞKAN BAYAN AFET İNAN'IN RAPORU

Türk Tarih Kurumu'nun 1933 tenberi başlıyan hafriyat işleri-
nin umumî sonuçlarını 1937 Kongresinde izah etmiştik. Bunların
raporlarının hemen hepsi neşredilmiştir veya edilmek üzeredir.
Ebedî Şefimiz Atatürk, Tarih araştırmaları arasında hafriyat işle-
rine hususî bir önem verirdi; Kendisinin yakın alâka ve teşviki
ile başlanılmış olan bu işlerimize Millî Şefimiz İnönü'nün himaye
ve direktifleriyle bu güne kadar devam ettik ve ediyoruz. 1943
Kongremizde izah edeceğimiz, 1937 denberi yapılan hafirleri-
mizin sonuçları olacaktır.

Tarih devirlerinin karanlıklarını aydınlatmak için, hafriyat
yapmak, Kurumun belli başlı amaçlarından biridir. Şimdiye kadar
yapılan hafirlerimiz, Türkiye tarihinin türlü devirlerine aittir.

Yedi yıldır bir çok yerde hafriyat heyetlerimiz çalışmıştır.
Bunlardan Alacahöyük (1935-43) Çankırıkapı (1937-43) Kara-
oğlan (1937-42) hafirlerine ara vermeden devam edilmiştir.

Diğer bazı yerlerde sondajlar yapılmış ve bazen de bir iki
hafriyat mevsimi için çalışılmıştır. Hatay ve Antalya bölgelerin-
deki tarihteki tetkiklerde ise, hafriyat yapılması icabeden yerler tes-
bit edilmiştir.

Bazı yerlerde tesadüfen bulunmuş olan tarihteki eserler haber
verildiği zaman, onlar üzerinde çalışılmış ve restore edilmişlerdir.

1937 denberi bu husustaki faaliyetimizin sayısı şöyledir :

- 1) yerde hafriyat,
- 2) yerde sondaj,
- 3) haber verilmiş olan yerlerde çalışma,
- 4) bölgede tarihi tetkikler.

Kronolojik bir sıraya göre bu hafirlerin tarihe getirdiği yeni-
likleri gözden geçirelim. Bütün bunların hepsinin şematik bir
hülâsasını vermiş olacağım.

Devirlerin sırası şöyledir :

- I — Tarihten önceki devirler (Paleolitik, Mezolitik, Kalkolitik, Bakır Çağı).
- II — Eti Çağı
- III — Frikya Çağı
- IV — Helenistik, Roma
- V — Bizans
- VI — Selçuk
- VII — Osmanlı

En eski çağlardan başlayarak zamanımıza doğru geleceğiz.

Anadolu'da Tarihten önceki çağların türlü devirleri vardır. Bunlar için 1937 denberi Tarih Kurumu'nun buluntuları ise şunlardır :

Alt Paleolitik :

Doğu Anadolu'da,

- 1 — Kars Cilavuz civarında
- 2 — Kars Borluk Vadisinde

Kuzey Anadolu,

3 — Samsun Tekeköy Vadisi ve Kaya sığınakları ön tereçalarında,

Orta Anadolu,

- 4 — Çubuk Vadisi Eti Yokuşu,
- 5 — Ergazi Köyü yolu üzerindeki gravyeler
- 6 — Ayaş Güdül civarında,
- 7 — Karalar Vadisinde (Kızılca yolunda),
- 8 — Tuz gölünün Kuzey ve Doğu kıyılarında.

Bu yerlerdeki buluntular, alt Paleolitiğe ait işlenmiş çakmak taşlarıdır. Demek ki Doğu, Kuzey ve Orta Anadolu'da bu Çağın kültür izlerine tesadüf edilmektedir.

Türk Tarih Kurumu bu devreyi şimdiye kadar bilinmeyen yerlerde bulmuş olmakla Anadolu tarihinin yontma taş devrine yeni bilgiler katmış bulunuyor.

Yalnız bu çağın ırkı karakterini tesbit edecek insan kemikleri henüz Anadolu'nun hiç bir yerinde bulunmamıştır.

Mezolitik : Bu devrenin karakteristik âletleri, bilindiği gibi miktolitlerdir.

1 — Kars'da (Kağızman Mısır dağı) bu çeşit aletlere tesadüf edilmiştir.

2 — Samsun civarındaki Tekeköy kazılarında "A,, mağarası yarmasında da bu çeşit âletler bulunmuştur.

Bu iki buluntuya göre Doğu ve Kuzey Anadolu'da Mezolitik çağının hususiyetini taşıyan âletlerin varlığı tespit edilmiş oluyor.

Kalkolitik: Tarihten önceki bu çağ, taş âletlerin kullanılmasıyla beraber maden işçiliğinin de başlaması demektir. Bir de mühim olarak, Çanak Çömlek işçiliğinin varlığı bu çağı karakterize eder. Demek ki bu çağda, insan cemiyetlerinin yaşayışlarında esaslı bir değişiklik olmuştur. Hayvanların da ehlileştirilmesi bu zamana tesadüf etmektedir. Çünkü sütlerini muhafaza etmek ve pişirmek için toprak kapların yapılması ihtiyacı karşısında kalınmıştır. İşte çanak çömleğin, devirleri karakterize etmesi bu çağdan itibaren başlar.

Avrupa preistoryasında bu devreye Neolitik denir; çünkü orada çanak çömlek ve cilâlı taş işçiliği vardır; maden hiç yoktur. Şarkın hususiyeti, insanların pek erkenden madenleri işlemeğe ve kullanmağa başlamasıdır.

Anadolu'da kalkolitik devre eşyaları pek çoktur. Hemen her yerleşme yerinin, ilk izlerini kalkolitik aletler teşkil eder.

Türk Tarih Kurumu'nun kazılarındaki bu yerleri gözden geçirelim.

Doğu Anadolu'da :

1 — Kars bölgesinde, Kalecik, Azat, Kötek, Gökçe Ali höyükleri.

Orta Anadolu'da :

2 — Alacahöyüğün ana toprak üzerindeki yerleşme izleri, 14 m. derinlikte kalkolitik çağıdır.

3 — Pazarlı.

Mühim bir Frikyia merkezi olan bu yerin en eski kültür katı kalkolitikdir. Satıhtan 2 metre derinlikten sonra bulunan bu devir eşyaları, Alacada 10 metre, Alişarda 20 metre derinlikten sonra çıkan eserlerle hemen aynıdır.

4 — Ankara çevresinde yeni olarak tespit edilen kalkolitik istasyon, Karaoğlan Höyüğündedir.

Kuzey Anadolu'da :

5 — Samsun civarında, Dündartepe, Kaledoruğu kazıları en alt yerleşme kültüründen kalkolitik tipte eserler vermiştir.

Bu suretle M. Ö. IV üncü binde Anadolu'nun doğu kuzey ve ortasında kalkolitik çağ kültürü müşterek vasıflar göstermektedir.

Bakır Çağı :

Bu çağ, Anadolu'da çok önemlidir. Bakır, altın ve gümüşün fazla olarak işlendiği, ve sanat bakımından çok güzel incelikleri ve çeşitleri bulunan, bu devreye bakır çağı adı verilmektedir.

Bu çağın istasyonlarını coğrafi bölgelere göre sıralıyalım :

Doğu Anadolu :

1 — Kars çevresindeki höyükler, bu devre eserlerini vermiştir. Ancak mahallî bazı hususiyetlerle Anadolu'nun diğer taraflarından ayrılmaktadır.

2 — Erzurumun 15 Km. Kuzey batısında Karaz höyüğü; burada sondaj için açılan yerde 16 metreye kadar inilmiştir. Bu kalınlık başka hiç bir yerde görülmediği üzere, Anadolu Bakır devrine aittir. Mimari katlar arasında bulunan çanak çömlek örneklerinde Orta Anadolu ile benzerlikleri olanlar bulunduğu gibi, mahallî hususiyeti haiz parçalara da tesadüf edilmiştir.

Orta Anadolu :

3 — Pazarlı'da bakır devrine ancak dağınık olarak rastgelindi.

4 — Alaca :

Bu Höyükte dört mimarî kat bakır devrini temsil eder. Çok zengin kült, ziynet eşyasını ihtiva eden 14 hükümdar mezarı bulunmuştur. Bu malzeme dört kısma ayrılabilir:

a) Ekseriyeti altın ve gümüşten olan süs eşyaları (taç, küpe, gerdanlık, bilezik, toka, iğne v. s.).

b) Silâhlar (hançer, kılıç),

c) Kült eşyaları, (Idoller, güneş kursları, boğa ve geyik heykelleri),

d) Maden ve toprak kaplar.

Gerek madde gerek işleme bakımından çok zengin olan bu eşyalar, Ur'da bulunan eserlerle kıyas edilebilir.

Bulunan eşyalar arasındaki bir hususiyet de, demirin süs ve silâh olarak kullanılmasıdır. Bunlardan bir gerdanlığın altın taneleri arasında bir kaç tane de demirden olanı vardır. Altın saplı kama demirden yapılmıştır. Bu suretle anlaşılıyor ki M. Ö. III üncü binde demir madeni Anadolu'da işleniyordu. Fakat miktarı az olduğu için demir devri başlamıştır diyemeyiz.

Yazılı belgeler bulunmamıştır. Onun için tarihen izah edilecek bir çok tarafları noksan kalmaktadır. Ancak mezarlardaki buluntulara göre Bakır Çağı insanların dinî inanışları hakkında bazı tahminler yürütebiliriz. Güneş kursları, insan şeklinde tasvir olunan idoller, geyik ve boğa heykelcilikleri mühim yer tutmaktadır. Bu motifleri dünyanın başka yerlerindeki aynı devre eserleriyle mukayese etmek ilgi uyandırıcıdır.

5 — Hashöyükteki kontrol sondajında bakır tesirini temsil eden eserler vardır.

6 — Ankara çevresinde Eti yokuşu, çimento fabrikası höyüğü, Karaoğlan, Bitik Halkavun yerleşme yerlerinde bakır çağının mimarî katları ve çanak çömleği bulunmuştur. Bu devre, Karaoğlanda bilhassa çok kesif bir yerleşme sahası olarak görülmektedir. Kültür eşyaları arasında ise, idolleri Zoomorf tipte çeşitli kaplar, batı Anadolu eserleriyle mukayese etmekte çok işe yarayacaktır. Mimarî kalıntılar bu devrenin site hayatını canlandıracaktır.

7 — Konya (5 km.) Karahöyük araştırmalarında bakır devri bulunmuştur.

Kuzey Anadolu :

8 — Bolu'da Orman Mektebi yanındaki ufak höyük, ana toprak üzerinde bakır devri eserlerini vermiştir.

9 — Samsun çevresinde Dündartepe, Tekeköy, Kaledoruğu höyüklerindeki kazılarda bakır çağı kültürleri meydana çıkarılmıştır.

Dündartepe'de, Höyüğün tepe ve yamaçlarında tesadüf edilen bu kültürün iki safhası vardır. İkinci Alishar Üçüncü Alaca Bakır kültürleriyle muasır olan ikinci Dündartepe kültürüne en tepede

üst yerleşme yeri olarak tesadüf edilir. Ve bir yangın neticesinde terk edilmiştir. İkinci safhasına höyüğün eteklerinde Eti katları kaldırıldıktan sonra tesadüf edilmiştir. Bu kültür madeni buluntuları ve bilhassa harp âletleri bakımından çok zengindir.

Tekeköyü düz yerleşme sahasında ise bakır devri eşyalarıyla beraber bir mezarlıkta 17 iskelet bulunmuştur.

Çanak çömlek şekilleri orta Anadolu ile benzerlik gösterir.

10 — Samsun çevresi; batı ve güney tetkiklerinde, buluntularında bu devreyi tesbit eden höyükler görülmüştür.

Samsun - Bafra - Alaçam istikametinde üç büyük höyük vardır. Bunlardan Sivritepe'de bakır devri eserleri bulunmuştur.

Bu bakır devri buluntuları bize şu neticeyi veriyor: Anadolu'nun doğu, orta ve kuzeyinde M. Ö. III üncü binde kesif yerleşme köyleri, siteleri bulunuyor. Bunlar aynı zamanda yol uğrak noktalarını göstermek bakımından da eski yolların istikametini belirtmektedirler. Diğer taraftan gördüğümüz cihet, bakır devri çanak çömleğinin umumiyetle, bu üç bölgede, müşterek vasıflar taşımakla beraber, doğu ve kuzeyde mahallî hususiyetler gösteren çeşitler de bulunuyor.

Saydığımız yerlerin en zengini, Alaca höyük kıral mezarlarıdır. Diğer yerler birer yerleşme sahalarıdır. Bu çağdaki ırkî hususiyet ise şöyle hülâsa edilebilir: Esas halk dolikosefal ve mezosefaldır, fakat hakim zümreyi brakisefaller teşkil eder.

Eti çağı:

Bu çağ, Anadolu tarihi için yazılı devrenin başlaması demektir. Daha önceki devirlerde kurulmuş olan mahallî beylikler bir merkez etrafında toplanmak istidadını gösteriyorlar. Bu suretle siyasî birlik vücut buluyor. Bilindiği gibi Etilerin sıklet merkezi Kızılırmak kavısı içindedir. Anadoludaki hakimiyet sahaları, tam genişliğiyle henüz bilinmiyor. İşte Tarih Kurumu'nun araştırma ve kazıları bu sınırları oldukça genişletmiş bulunuyor.

Hafriyat yerlerinde en mühim olarak göze çarpan istradigrafî, bakır çağı ile Eti katı arasında büyük bir yangın tabakasının bulunmasıdır. Bu yangın küllerinin çokluğu ve azlığı yer yer değişmektedir.

Fakat bakır çağının bitimi kütle halinde bir brakisefal istilâsiyle ilgili görünüyor. Bu devreden sonraki yerleşme katlarında

alpin ırkın hususiyetini taşıyan belgelere rastlıyoruz. Yedi yıldır hafirlerimiz Eti çağına ne gibi yenilikler getirdi, şimdi onu gözden geçirelim.

Doğu Anadolu :

1 — Kars bölgesindeki araştırmalarda, Ani harabelerinde bir iki parça Eti eşyası ele geçmiştir. Bu bir işarettir. Belki de bir yol uğrağını gösteriyor. Fakat henüz buralarda tam manasiyle Eti devrini temsil eden istasyon yoktur.

Kuzey Anadolu :

2 — Samsun'un 3 km. doğusunda, Dündartepe höyüğünde, kültür katlarının III üncüsü Eti devrini temsil eder. Eteklerindeki II inci kültür Bakır çağının yangın kalıntıları üzerine kurulan Eti devrine höyüğün tepesinde tesadüf edilmemiştir. Üç Eti mimarî katı tesbit edilmiştir. Birinci kat bulunan bir damga mühürüne göre (M. Ö. 1400-1300) yıllarına ait olmalıdır. Çanak, çömlekler de bunu teyid eder. Üçüncüsü ise (1500) yıllarından evveline ait olması muhtemeldir. Kültür eşyalarının orta Anadolu ile benzerlikleri tamdır. (Boğazkale, Alaca, Alishar),

3 — Samsun Dündartepe'de (14 km. güney doğusunda) Tekeköy düz yerleşme sahasında birinci kültür katı Etilere aittir. Elde edilen eşyalar Dündartepe ve Orta Anadolu buluntularına benzerler. Mimarî kalıntılara ve mezara rastlanmamıştır.

4 — Samsunun (46 km.) batı güneyinde Kaledoruğu kazılarında karışık tabakalarda Eti eserlerine de tesadüf edilmiştir. Fakat mühim denecek bir yerleşme katı kazılan yerde bulunmamıştır.

5 — Samsun batısında Çırlak tepe, Sivritepe ve İkiz tepedeki araştırmalarda Eti devri çanak çömleğine tesadüf edilmiştir.

6 — Samsun güneyindeki tetkiklerde "5,, höyük tesbit edilmiştir. Bunlardan dördünde Höyük tepe, Alevi tepe, Kurnaz tepe ve Kilise tepede Eti eserleri bulunmuştur.

Samsun çevresindeki buluntular, Eti devri için yeni yerlerdir. Bu suretle Eti yerleşme merkezleri bulunduğu gibi, yol uğrak noktalarıyla istikametler de belli olmaktadır. Bir de buradaki buluntularla Etilerin Kuzey Anadolu hududu, yani Karadenize kadar hakim oldukları anlaşılıyor.

Orta Anadolu :

7 — Pazarlı'daki Eti devri eşyaları dağınık ve azdır.

8 — Alaca. Dokuz yıldanberi devam eden Alaca kazılarında Eti devrinin çok mühim olduğu ortaya çıkmıştır. Burası öyle anlaşılıyor ki Etiler zamanında siyasi ve dinî bir merkezdir. Fakat burasının eski adını hâlâ katî olarak bilmiyoruz. Boğazkale vesikalarına dayanarak Sommer, burasının Kusar olmasını kuvvetli bir ihtimal olarak ileri sürüyor.

Alacanın Eti yapıları, Boğazkale eserleriyle tıpi tıpına benzerlik göstermektedir. Orada olduğu gibi, Alacada da, büyük Eti Imp. Orta ve eski Eti devri ile karşılaşan katları vardır. Bu üç Eti devrinde üç türlü mimarî kalıntıları bulunuyor.

1 — Abidevi eserler (Mabet ve surlar),

2 — Kaldırım ve kanalizasyon yapıları,

3 — Hususî yapılar (evler).

İsfenkli kapının yeni Eti devrine ait olduğu tesbit edilmiştir.

Orta Eti katındaki kanalizasyon tertibatı fevkalâde mütakâmil-dir. İçinde insan gezebilecek kadar geniş olan kanalizasyonun yüz metre uzunluğundaki kısmı açılmıştır. Büyük kanala diğer küçük kanallar birleşmektedir. Bu yapılar Etilerde şehirciliğin ne kadar mütakâmil olduğunu göstermektedir.

Eti katlarındaki eşyalardan mühimleri şunlardır:

1 — Eski Eti çağında çok zengin ve çeşitli mutfak eşyası bulunan iki kiler,

2 — Orta Eti katında altından hiyeroglif mühürlü yüzük.

3 — Yine orta Eti katında demir depoları. Bu demirlerin çekiçle işlenmeğe hazırlanmış külçeler olduğuna şüphe yoktur. Yanlarında bulunan kalın curuf tabakası, demirin höyükte eritildiğini göstermektedir. Bu yılki kazıda, demirin eritildiği ocak da bulunmuştur.

Çivi yazılı bir tablet, bir oda içinde bulunmuştur. Hiyeroglifli eşya daha fazladır. Bir taş parçasında, küplerin üzerindeki damgalarda ve mühürlerde olduğu gibi.

Alacahöyük Eti devri için çok mühim buluntularla doludur.

9 — Kırşehir Hashöyük de Eti iskân izlerini vermiştir.

10 — Ankara çevresi, Karaoğlan höyüğünde de Eti katı vardır. Mimarî buluntular içinde çok zengin kültür eşyası Karaoğlanın bu devirde önemli bir merkez olduğuna delâlet etmektedir. Büyük bir yangın üç safhalı olan, bu Eti katını Bakır çağından ayırmaktadır.

11 — Hacılar, Mogan gölünün sağ kıyı ucundaki bu höyükte de Eti devrine ait surlar bulunmuştur. Bu katta bulunan pişmiş topraktan süslü bir bomas seyrek bulunur bir vesikadır.

12 — Bitik. (Ankaranın 40-42 km. kuzey batısında) höyüğü de bakır çağı üzerinde Eti devrine ait, Karaoğlan ve Hacılardaki hususiyetlere uygun eserler vermiştir.

13 — Bolu "Orman Mektebi Höyüğü," de Eti devrine ait çanak çömlek vermiştir.

Görülüyor ki (13) muhtelif yerde Eti yerleşmeleri tesbit edilmiş ve kültür eşyaları ortaya çıkarılmıştır.

Frikya Çağı :

Etilerden sonra Orta Anāadolu'da kültür izleri Frik hakimiyetini ve hususiyetini taşır. Bu devre için Tarih Kurumu buluntuları şuralardadır :

- 1 — Pazarlı
- 2 — Alaca
- 3 — Hashöyük
- 4 — Ankara mabedi
- 5 — Çankırıkapı
- 6 — Hacılar
- 7 — Karaoğlan

Bu yerlerden en mühimleri Pazarlı ile Hacılar höyüğüdür. Pazarlı zengin bir şatoyu, Hacılar müstahkem bir kaleyi göstermektedir.

Anadolu'da bundan sonraki devirler için (Helenistik, Roma, Bizans, Selçuk, Osmanlı) hemen her höyüğün üzerinde ufak tefek izlerine tesadüf edilmiştir.

Pazarlı, Alaca, Çankırıkapı, Karaoğlan, Hacılar, Bitik, Kale-doruğu höyüklerinin üst tabakaları da, bu devrelerin mühim olmayan eserlerini vermiştir.

Roma devri için en mühim hafriyat yerlerinden biri İzmir şehri içindeki namazgâhtadır. Burada meydana çıkarılan mimari eserler Roma devrinin bir agorasını gösterir. Buranın dehlizi gayet muhkem kemerlerle yapılmış depolardan ibarettir. Üst kısmı ise büyük mermer sütunlarla ve heykellerle süslü çarşıdır.

Bu Agoranın mühim bir kısmı meydana çıkarılmıştır ve hafriyata devam edilmektedir.

Ankara'da da Roma ve Bizans devrine ait mimari eserler meydana çıkmıştır.

1 — Ankara mabedinin etrafı Belediye tarafından temizlenirken, Tarih Kurumu da bu mabedin temellerinde ve yanında araştırmalar yapmış, Frikya eserlerinin üzerine kurulmuş olan bu mabedin Helenistik devirden itibaren mevcut olduğunu tesbit etmiştir. Ogüst'ün kitabesi bu mabedin duvarlarına sonradan hak edilmiştir. Bu vaziyete göre bu mabede Ogüst mabedi demek doğru değildir.

2 — Çankırıkapıdaki hafriyatımız ise, Roma devrinin en büyük hamamlarından birini ortaya çıkarmıştır. Bu hamamı yerinde görmekle daha iyi bir fikir edinilebilir. Bulunan yüzlerce sikkenin tanıklığına göre bu hamam II inci asırdan IX uncu asıra kadar kullanılmıştır.

3 — Ankara istasyonunda D. D. Yolları büyük binası yapılırken temellerinden hususî bir tipte Freskli Bizans mezarı ortaya çıkmıştır. Bu mezar olduğu gibi kaldırılarak Çankırıkapıda restore edilmiştir.

4 — Eti yokuşunun üst tepelerinde de bir Roma Bizans şatosunun temelleri meydana çıkarılmıştır.

5 — Akköprü istikametindeki çiftlik yolunda, İstanbul yolu kavşağındaki sırta da bir Roma devri şatosu izleri vardır.

6 — Son günlerdeki inşaat esnasında çimento fabrikasında da Bizans devrine ait eserler bulunmuştur.

Bizans devri için en mühim kazı yerimiz İstanbulda Küçükçekmece'de Rhegion şehridir.

Hafriyat (Rhegion) şehrinin akropolü üzerinde yapılmıştır. Şehrin surları içinde bir çok bina kalıntılarına rastlanmıştır. Bunlar arasında bir saray, kilise, hamam, mükemmel su ve kanalizasyon tertibatı yapılarına tesadüf edilmiştir. M. Ö. VI ıncı asırda

yapılmış olan bu şehirde bulunan İmparator sarayı ilk defa olarak Bizans sarayları hakkında esaslı bir fikir vermektedir. Aynı zamanda VI inci asırdan itibaren Bizans yapı sanatında vuku bulan değişme ve gelişmeler hakkında da, bize pek çok şeyler öğretmektedir.

İstanbul Topkapı sarayı içinde yaptırılan hafriyatta M. Ö. VII inci asırdan zamanımıza kadar bir seri çanak çömleklerle beraber bir kilise meydana çıkarılmıştır.

Mudanya'da, Alçak bayırda, Helenizm devrinin başlarına ait olduğu anlaşılan bir mezar bulunmuştur. Mimarî tekniği çok enteresandır.

Silifke'de bir evin alt katında II ve III üncü asırlara ait olduğu sanılan mozaikler ortaya çıkarılmıştır.

Trakyadaki arkeolojik araştırmalarımızın da ayrı bir hususiyeti vardır. Burada tesbit edilen tümülüslerden beşi 1936-37 yıllarında açılmıştı. 1938-39 yıllarındaki çalışmalar Vize ve Kırklareli tümülüslerinde olmuştur. Vize M. Ö. I inci asırdan Trakya'nın eyalet olarak Romaya katıldığı M. S. 44 senesine kadar Trakya Kırallığının merkezidir. Bu şehrin çevresinde çeşitli büyüklükte 40 kadar Tümülüs bulunmaktadır.

1938 de "4,, 1939 da "5,, Tümülüs açılmıştır. Bunlardan bazıları Kırıl ve ailelerine hattâ bir tanesi de atına ait olan mezarlardır. Hususî bir mimariye sahip olan bu mezarlarda çok zengin eşyalar bulunmuştur. Bunları sergimizde görmek imkânı vardır.

Kırklareli çevresinde de "3,, tümülüs açılmıştır. Bunların mimarî hususiyetleri pek mühimdir. Fakat içleri daha evvel soyulmuş olduğu için hiç bir eser vermemiştir.

Trakyadaki bu tümülüs kazıları Trak kırallarına ait eşyaların çok güzel örneklerini vermektedir.

Kronolojik sıramıza göre Selçuk devrine gelmiş bulunuyoruz. Bu devre için Sivas şifaiye sinde çalışılmıştır.

Asıl mühim olarak da Konya'da Alâettin tepesinde yapılan hafriyattır. Bu tepenin bir höyük olduğu tesbit edilmiştir. Friklerle başlıyan bu yer klâsik çağlarda ve Türk - İslâm devirlerinde ehemmiyet kazanmıştır. Alâettin köşkü denen ve Selçukların sivil mimarlığından kalma bu eserin plânları yaptırılmıştır. Selçuk devri Çinileri arasında minyatürleri hatırlatan çok güzel ve renkli par-

çalar bulunmuştur. Bunlar da Selçuk sanatı için şimdiye kadar bilinmeyen en güzel yeniliklerdir.

1937 denberi Türk Tarih Kurumu'nun arkeoloji sahasındaki çalışmalarını bu suretle toplu olarak huzurunuzda bildirmiş oluyorum. Bunların üzerinde ayrı ayrı işlemek, Anadolu tarihini kurmakta çok lüzumlu bir iştir. Aynı zamanda Türk Ana yurdundaki ve Türklerin yayıldıkları sahalardaki eserlerle mukayeseler yapmak, cihan tarihi için yeni tarihî bilgilerin ortaya çıkmasına vesile olacaktır.

Biz şuna kaniiz ki yurdumuz, tarihi çağlardan itibaren bu gün Türkiyede yaşayan Türk halkının cetlerine, yurt olmuştur.

Siyasî hakimiyet zaman zaman değişiklikler göstermiş olabilir ve devlet isimleri ayrı ayrı namlarla da anılmış olabilir, fakat esas olan halk daima aynı karakteri taşımıştır.

Selçuk Türkleri, Farisî yazmalarına rağmen ne kadar Türk idi iseler, Etiler de o kadar Türk aslındandırlar.

Hafriyat işlerimiz bunları aydınlatmıştır. Ve daha da teyid edecektir.

Türk Tarih kurumu'nun bugüne kadar yaptığı hafriyat, Sondaj ve arkeolojik araştırmalar

Orta Anadoluda hafriyat yerleri :

1 — Alaca höyük	1935-1943
2 — Pazarlı	1937-1938
3 — Sivas Şifaiyesi	1937-1938
4 — Karaoğlan	1937-1942
5 — Çankırıkapı	1937-1943
6 — Ankara mâbedi	1938-1939
7 — Eti yokuşu	1937
8 — Hacılar	1940
9 — Bitik	1942
10 — Konya Alâettin tepesi	1942

Kuzey Anadolu :

11 — Dünder tepe	1940-1941
12 — Tekeköy	1941
13 — Kaledoruğu	1941

Batı Anadolu :

14 — İzmir, Namazgâh	1940-1942
15 — Sarayburnu	1937
16 — Regium	1938-1942
17 — Trakya tümülüsleri	1938-1940
Vize	} 1938-1940
Kırklareli	

Sondajlar :

1 — Kars, Mısır Dağı düz iskân yeri	1942
2 — Kars, Azat	1942
3 — Kars, Kalecik	1942
4 — Erzurum, Karaz höyüğü	1942
5 — Kırşehir, Has höyüğü	1943
6 — Ankara çimento fabrikası höyüğü	1942
7 — Bolu Orman mektebi höyüğü	1942

Bulunarak haber verilen yerlerdeki çalışmalar :

1 — Ankara istasyonunda Freskli Bizans mezarı	1941
2 — Silifke mozaikleri	1940
3 — Mudanya yer altı mezarı	1942

Tarihi tetkikler :

1 — Preistorik araştırmalar Ankara-Güdül, Eskişehir, Kütahya-Tuz gölü	1938
2 — Ankara-Bolu-Düzce	1942
3 — Ankara-Hatay	1942
4 — Samsun ve civarı	1940-1941
5 — Kars platosu ve Aras vadisi	1941
6 — Antalya çevresi	1943
